

Дмитро ДЕМ'ЯНЧУК,
Олексій ЗЛАТОГОРСЬКИЙ
(Луцьк)

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ПОСЕЛЕННІ КУЛЬТУРИ ЛІЙЧАСТОГО ПОСУДУ У СЕЛІ КОЛОДНИЦЯ НА КОВЕЛЬЩИНІ

Культура лійчастого посуду (далі – КЛП) на сьогоднішній день визнана фахівцями однією з найпоширеніших культур Європи періоду енеоліту. Вона була синхронна пізньотрипільській культурі і датується 4000-3000 рр. до н.е. Пам'ятки КЛП на території України відносяться до малопольської або південно-східної групи і локалізовані в басейні Західного Бугу в межах Львівської та Волинської областей. Не дивлячись на те, що у Західній Україні відомо до 50 поселень цієї культури, досліджена вона не повно. Найбільші археологічні дослідження проведені у різні роки у Зимному, Тростянці (Львівському), Лежниці (урочище Чуб), Винниках, Малих Грибовичах. Поселення на території сучасної Волинської області відомі у Зимному, Лежниці, Литовежі, Бискупичах, Ізові, Лудині, Кречові, Сераховичах, Невірі, Качині, Пересопниці, Гредьках, Луцьку (передмістя Красне) [4, 32-35], Володимирі-Волинському, Амбукові [3, 370], Світязі [1, 248], Затишші [2, 457-473] та інших населених пунктах.

У 2010 р. експедицією ДП «Волинські старожитності» ОАСУ Інституту археології НАН України під час проведення наукової археологічної експертизи було виявлено ще одне поселення КЛП на Волині – неподалік від Ковеля у с. Колодниця, на правому березі р. Турії (басейн Прип'яті). У 2011 р. авторами статті на даному поселенні були проведені розвідкові археологічні дослідження*.

Досліджена ділянка (рис. 1; фото 1) розташована у центральній частині села, на відстані 100 м на схід від приміщення будинку культури та близько 300 м на південь від русла річки Бобрівка (правосторонній доплив р. Турія). Територія, обрана для дослідження, має свою будівельну «історію»: на поверхні ділянки наявна значна кількість фрагментів кераміки XVII-XX ст., східна частина обмежена широким меліоративним ровом, тут же планується нове індивідуальне житлове будівництво. Топографія пам'ятки не містить ознак штучних ровів та валів, характерних для деяких поселень КЛП. Хоча спостерігається певне незначне підвищення на фоні навколишньої низинної території. Ймовірно, поселення значно розтягнуте у довжину вздовж берега р. Бобрівки,

про що конкретніше можна буде говорити лише після подальших досліджень. В ході археологічних робіт 2011 р. досліджено 20 кв. м площі.

Попереднє шурфування 2010 р. показало наявність на глибині 0,0-0,4 м слабонасиченого знахідками шару гумусованого піску. З метою дослідження характеру нашарувань в північній частині ділянки було закладено траншею (фото 2).

Траншея, розмірами 10,0x2,0 м була орієнтована по лінії північ-південь. Для зручності фіксації знахідок траншею було поділено на квадрати розміром 2,0x2,0 м. У траншеї зафіксовано наступні стратиграфічні прошарки:

1. Дерновий шар товщиною 0,1 м являв собою слабогумусований пісок зі слідами вивітрювання органічних матеріалів. Дерновий шар містив поодинокі знахідки новітнього часу.

2. Змішаний шар потужністю 0,35 м, що являв собою супіщаний ґрунт. Товщина цього шару дещо зменшувалась у північному напрямку, якщо у кв. 4-5 вона становила близько 0,4 м, то у кв. 1-2 – 0,25 м. Цей шар мав явні ознаки переміщення у XX столітті, оскільки поряд з окремими фрагментами кераміки середньовічного часу виявлено фрагменти цегли та предмети новітнього часу.

3. Шар гумусованого піску потужністю 0,10 м. У ньому виявлено фрагменти кераміки КЛП.

У ході проведення пошарових зачисток дна траншеї зафіксовано дві плями від заповнень об'єктів. Об'єкт №1 – господарська яма, виявлена в кв. 5. Вона овальна в плані, діаметром 1,3x1,1 м і висотою прямих земляних стінок 0,3 м від рівня утрамбованої піщаної долівки (фото 3). Південно-східна стінка ями була знищена розвідковим шурфом. Заповнення ями складав темніший на фоні жовтого материка супісок, в якому було виявлено фрагменти ліпної кераміки КЛП.

Об'єкт №2 – господарська яма, виявлена в кв. 3,4. Вона майже кругла в плані, діаметром 1,2x1,05 м і висотою похилих земляних стінок 0,15 м від рівня утрамбованої піщаної долівки (фото 4). Заповнення ями складав темніший на фоні жовтого материка супісок, в якому було виявлено фрагмент ліпної кераміки КЛП.

Ліпна кераміка, виявлена під час проведення досліджень представлена фрагментами стінок горщиків цеглястого кольору, виготовлених з грубого тіста, яке містить домішки товченого каменю та піску (Рис.2, 1-2). У тісті ліпних фрагментів трапляються також включення шамоту. Поруч із керамікою виявлено також крем'яний відщеп з ретушшю (Рис. 2, 3).

В результаті розвідкових досліджень стверджено наявність на території с. Колодниця ще однієї волинської пам'ятки КЛП. Роботами 2011 р. охоплено лише межу поселення, загальну пло-

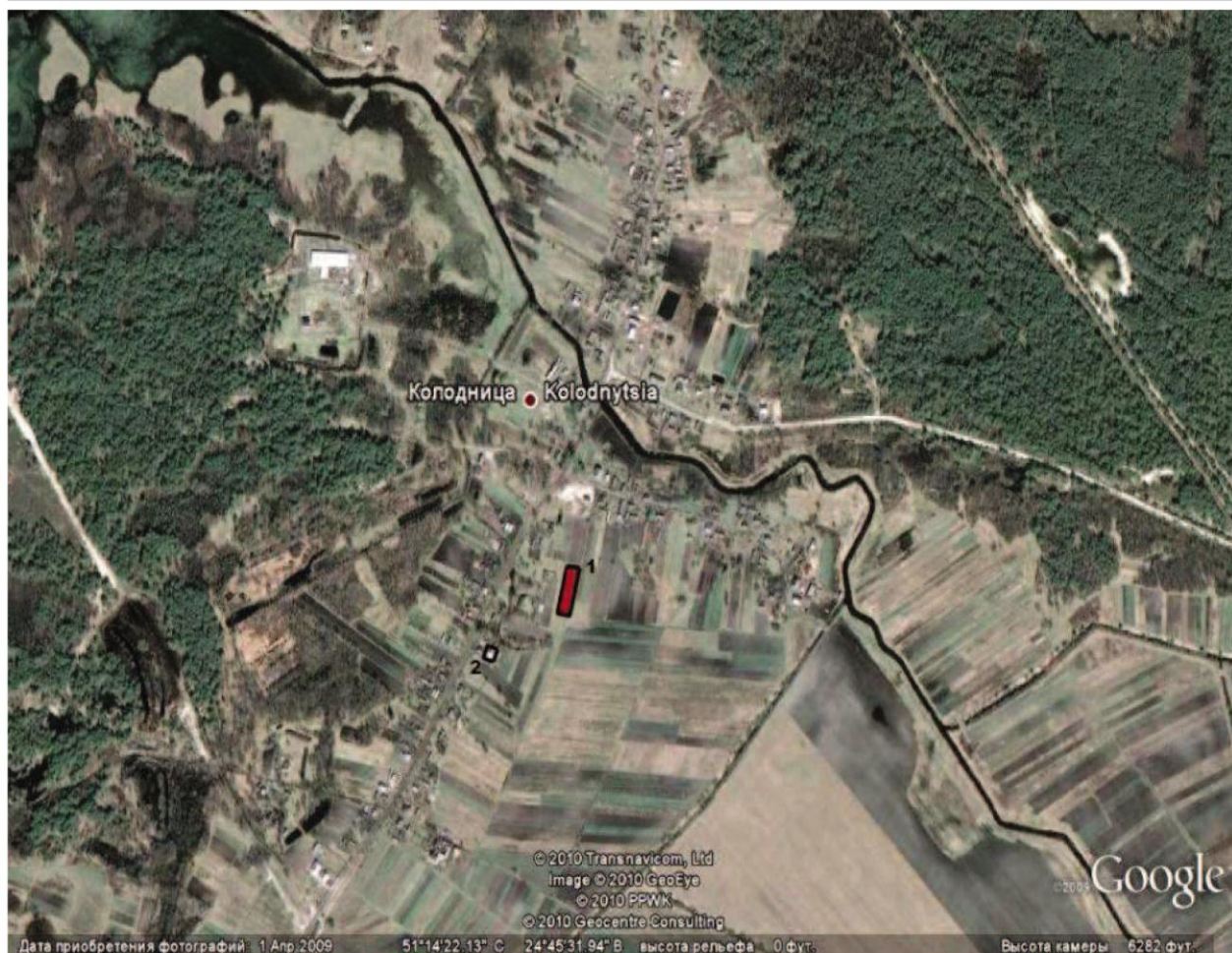

Рис.1. Ситуаційна схема розташування пам'ятки в Google Earth: 1 - місце проведення досліджень, 2 - сільський клуб.

Фото 1. Панорама пам'ятки з північного сходу.

Фото 2. Дослідницька траншея. Рівень виявлення археологічних об'єктів. Вигляд з півдня.

щу і топографію якого допоможуть уточнити подальші археологічні дослідження.

Література

* Варто зазначити метупроведення досліджень: ділянка віддана під індивідуальну житлову забудову завдяки наполяганням заступника голови Волинської облдержадміністрації Віталія Карпюка. Цей великий любитель сучасного «дерібану» минувшини не дав експедиції і можливості провести комплексні широкі археологічні дослідження на пам'ятці.

1. Артюх В. Разведки на Шацких озерах // Ар-

хеологические открытия 1979 года. – Москва, 1980. – С. 248-249.

2. Артюх В., Гаврилюк І., Охріменко Г. Пам'ятка культури лійчастого посуду Затишшя // Олександр Цинкаловський та праісторія Волині. – Луцьк, 2007. – С. 457-473.

3. Пелещишин Н. А., Михальчишин И. Р. Разведки на Буге // Археологические открытия 1977 года. – Москва, 1978. – С. 370-371.

4. Cynkałowski A. Materiały do pradziejów Wołynia i Polesia Wołyńskiego. – Warszawa, 1961. – 332 s.

Фото 3. Об'єкт №1. Вигляд із заходу.

Фото 4. Об'єкт №2. Вигляд із заходу.

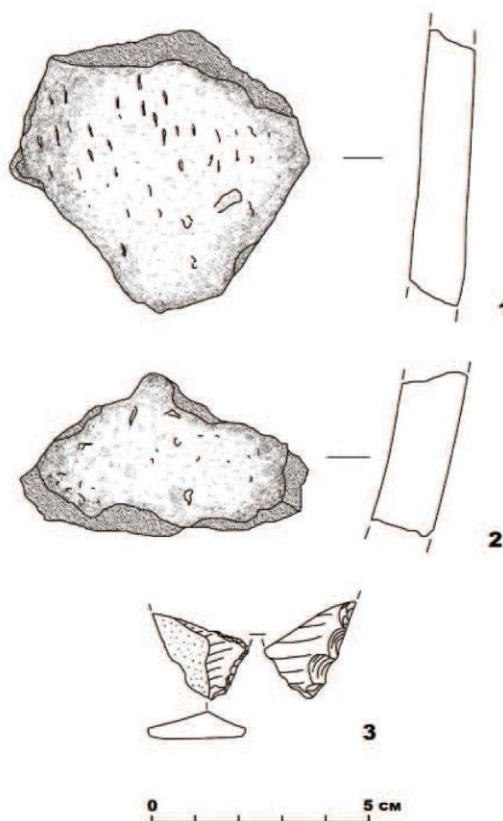

Рис. 2. Матеріали КЛП з траншеї: 1-2 - кераміка; 3 - кремень.

